

ԱՐԱՔՍ ՓԱՇՏԱՅԱՆ
(ՀՀ ԳԱԱ ՄԻ)

ԿԱՏԱՐԱԿԱՆ ՃԳՆԱԺԱՄ. ՊԱՏՃԱՌՆԵՐՆ ՈՒ
ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԸ

2017 թ. հունիսի 5-ին Սաուդյան Արաբիայի Թագավորությունը (ՍԱԹ) և նրա դաշնակիցները Կատարը բոյկոտի և շրջափակման ենթարկեցին: Նախաձեռնությունը ՍԱԹ-ից էր, որին մտահոգում էր վերջին տարիներին Կատարի հարաճուն հավակնությունները տարածաշրջանային ազդեցիկ պետություն դառնալու համար: Նշենք, որ դեռևս 2014 թ. մարտին Սաուդյան Արաբիան, Բահրեյնը և Արաբական Միացյալ Էմիրությունները (ԱՄԷ) Դոհայից հետ կանչեցին իրենց երկրների դիվանագիտական առաքելությունների ներկայացուցիչներին, քանի որ Կատարի իշխանությունները, ըստ էության, չէին կատարել առաջ քաշված պահանջները¹: Կատարը մեղադրվում էր «Մուսուլման եղբայրներին», այդ թվում՝ Եգիպտոսում Մուհամմադ Մուրսիին (2012-2013) աջակցելու և, առհասարակ, Թուրքիայի և Իրանի հետ վտանգավոր համագործակցություն հաստատելու մեջ: 2013 թ. նոյեմբերի 23-ին Ծոցի արաբական երկրների համագործակցության խորհրդում (ԾԱԵՀԽ) ընդունված ամփոփիչ հայտարարության մեջ կոչ էր արվում չսատարել այն ուժերին, որոնք պայթյունավտանգ գործունեություն են ծավալում արաբական աշխարհում՝ նկատի ունենալով «Մուսուլման եղբայրներ» շարժմանը Կատարի փաստացի և տևական աջակցության փաստը: Համարվում էր, որ եթե Կատարը շարունակեր աջակցել «Մուսուլման եղբայրներին», ապա ԱՄՆ-ը ևս կփակեր իր օդային ճանապարհը Qatar Airways-ի համար, իսկ ԾԱԵՀԽ-ում և Արաբական պետությունների լիգայում հարց կբարձրացվեր Կատարի անդամակցությունը կասեցնելու մասին²:

Չնայած եղբայրության և բարեկամության բազմաթիվ հավաստիացումներին, մասնավորապես Կատարի ու Սաուդյան Արաբիայի իշխող ընտանքների միջև առկա էին բազմաթիվ սուր ու կնճռոտ հար-

¹ UAE, Saudi Arabia and Bahrain recall their ambassadors from Qatar, March 5, 2014, <https://gulfnews.com>.

² Александров А. И., Катар и Саудовская Аравия: отношения обостряются, 11 марта, 2014, www.iimes.ru.

ցեր, այդ թվում՝ սահմանային: 1965 թ. երկու պետությունների միջև կնքվեց դեմարկացիոն պայմանագիր, սակայն 1992 թ. հոկտեմբերի սկզբին Սաուդյան Արաբիայի Թագավորությունը գրավեց Կատարի հետ սահմանային ալ-Խուսֆուս բնակավայրը³: 1995 թ., երբ պալատական հեղաշրջման արդյունքում Կատարում իշխանության եկավ Էմիր Թամիմի հայրը՝ Համադ Ալ Թանին, Կատարը մեղադրեց Սաուդյան Արաբիային իր երկրի ներքին գործերին միջատելու մեջ: Կատարական Մուրրա ցեղի մի քանի հարյուր ազդեցիկ ներկայացուցիչներ զրկվեցին քաղաքացիությունից և վտարվեցին երկրից⁴:

Հատկանշական է, որ Կատարը լայնորեն ներգրավված է եղել նաև «արաբական գարնան» գործընթացները հրահրելու և խթանելու մեջ, որի հետևանքով արաբական մի շարք վարչակարգեր հեռացվեցին իշխանությունից, իսկ Մերձավոր Արևելքը հայտնվեց քաղաքական ու տնտեսական վայրիվերումների հորձանուտում: Համաձայն առանձին տեղեկությունների՝ «արաբական գարնան» գործընթացները նախապատրաստվել էին Կատարում գտնվող ամերիկյան գիտա-վերլուծական կենտրոնների կողմից, իսկ հետագայում ներդրվել իշխող ընտանիքի աջակցությամբ⁵:

Դոհան նպատակ ուներ Թուրքիայի օգնությամբ «Մուսուլման եղբայրներին» արաբական երկրներում իշխանության բերել, որի դեպքում շեշտակիորեն կմեծանար Կատարի դերակատարությունը արաբական երկրների քաղաքական և տնտեսական գործընթացներում⁶: Պատահական չէ, որ «արաբական գարնան» շրջանում 2012 թ.-ից Կատարում սկսեց գործել և հովանավորվել «Մուսուլման եղբայրների» հետ ուղղակի առնչություն ունեցող պաղեստինյան «Համասի» մասնաճյուղը, որը մինչ այդ գտնվում էր Դամասկոսում: Նույն շրջանում Եգիպտոսում իշխանության եկավ «Մուսուլման եղբայրներ» շարժումը ի դեմս Մուհամմադ Մուրսիի, որը կարճ ժամանակ անց՝ 2013 թ. հուլիսի 3-ին, զինվորականների կողմից հեռացվեց իշխանությունից ու բանտարկվեց:

³Qatar Says Saudis Seized Its Border Post, October 2, 1992, <http://www.nytimes.com>.

⁴ The long-running family rivalries behind the Qatar crisis, <https://www.theguardian.com>.

⁵ Александров А. И., նշվ.աշխ., www.iimes.ru.

⁶Նույն տեղում:

Եվ ահա, 2017 թ. հունիսին Սաուդյան Արաբիան, ԱՄԷ-ն, Բահրեյնը և Եգիպտոսը խզեցին դիվանագիտական հարաբերությունները Կատարի հետ, օդային, ցամաքային և ջրային շրջափակման ենթարկեցին այդ փոքր, բայց քաղաքական ու տնտեսական առումով կարևորություն ձեռք բերած երկիրը, որը մեղադրվում էր ծայրահեղականությանն ու ահաբեկչությանը աջակցելու մեջ:

Հատկանշական է, որ Կատարի և նրա հարևանների միջև հակամարտության նոր ալիքը սկսվեց 2017 թ. մայիսի 21-ին Էր-Ռիյադում ԾԱԵՀԽ և ԱՄՆ-ի համատեղ գազաթափողովից և ԱՄՆ նախագահ Դ. Թրամփի՝ տարածաշրջան կատարած այցելությունից մոտ երկու շաբաթ անց⁷: Գազաթափողովում ընդունված ամփոփիչ հռչակագրում «դատապարտվեց Իրանի ապակառուցողական դերը Մերձավոր Արևելքում» և «միջամտությունը տարածաշրջանի գործերին»⁸: ԱՄՆ-ի նախագահի այցը Սաուդյան Արաբիա ավելի ընդգծեց հակաիրանական ճակատն ակտիվացնելու կողմերի և մասնավորապես Վաշինգթոնի ցանկությունը, որի նպատակներից մեկն էլ Սաուդյան Արաբիայի և Իսրայելի մերձեցումն էր: Միևնույն ժամանակ, դժվար է պատկերացնել, որ Էր-Ռիյադը ԱՄՆ-ին չէր զգուշացրել Կատարի հետ հարաբերությունները խզելու քայլի մասին և ձեռք չէր բերել նրա համաձայնությունը, եթե նկատի ունենանք նաև Դ. Թրամփի անթաքույց աջակցությունը Մուհամմադ բին Սալմանին:

Կատարի և քառյակի երկրների առճակատման համար հիմք դարձավ Կատարի պետական լրատվական գործակալության կայքում հայտնված էմիր Թամիմ բին Համադ Ալ Թանիի՝ տարածաշրջանային համագործակցության մասին հայտարարությունը, որտեղ մասնավորապես նշված էր. «Խոհեմ չի լարված հարաբերություններ ունենալ Իրանի հետ, որը հզոր պետություն է և տարածաշրջանում կայունության երաշխավոր»: Հետագայում, Կատարի արտաքին գործերի նախարարության ներկայացուցիչը նշեց, որ կատարական գործակալության կայքէջը ջարդվել է, իսկ Կատարի էմիրի խոսքը տեղադրվել է հաքերների կողմից⁹:

⁷ US, GCC Summit communique condemns Iran's regional interferences, <http://english.alarabiya.net>.

⁸ Նույն տեղում:

⁹ Шмелёва Т., Истоки конфликта между Саудовской Аравией и Катаром, 5 июня, 2018, www.iimes.ru.

Սաուդյան Արաբիան և նրա դաշնակիցները Դոհայի հետ հարաբերությունները վերականգնելու համար որպես նախապայման առաջ քաշեցին տասներեք պահանջ¹⁰։ Դրանց մի մասը վերաբերում էր Իրանին։ Նրանք պահանջում էին, որ Կատարը նվազեցնի Իրանի հետ դիվանագիտական հարաբերությունների մակարդակը, Իրանում փակի Կատարի դիվանագիտական ներկայացուցչությունը, Իրանի հեղափոխության պահապանների կորպուսի աշխատակիցներին և կորպուսի հետ կապ ունեցողներին վտարի Կատարից, Իրանի հետ տնտեսական հարաբերությունները սահմանափակի միջազգային և ամերիկյան պատժամիջոցներին համապատասխան, այնպես, որ դրանք բացասական ազդեցություն չունենան Օոգի երկրների համագործակցության խորհրդի անդամ պետությունների անվտանգային իրավիճակի վրա, ինչպես նաև դադարեցնի ամեն տեսակի ռազմական և հետախուզական համագործակցությունն Իրանի հետ¹¹։

Պահանջների մյուս մասն առնչվում էր Թուրքիային։ Քառյակի պետությունները պահանջեցին Կատարից անմիջապես փակել երկրի տարածքում գտնվող թուրքական ռազմաբազան, ընդհանրապես դադարեցնել Կատարի տարածքում Թուրքիայի հետ ռազմական համագործակցությունը¹²։

Եվ վերջապես, կատարական թղթածրարի մեկ այլ՝ կարևոր մաս առնչվում էր այդ երկրի կողմից միջազգային ահաբեկչությանը և ծայրահեղականությանը աջակցելուն¹³։ Կատարից պահանջվում էր խզել կապերը ահաբեկչական, ադանդավորական և գաղափարականացված կազմակերպությունների, մասնավորապես՝ «Մուսուլման եղբայրների», «Իսլամական պետության», «ալ-Կաիդայի», «Ջաբհաթ ֆաթի ալ-Շամի» («Ջաբհաթ ալ-Նուսրա») և «Հիզբալլահի» հետ։ Քառյակի երկրները Կատարից պահանջում էին դադարեցնել ֆինանսավորել ահաբեկիչների, այդ թվում՝ ահաբեկչական խմբավորումների, որոնք ներառված են քառյակի, ԱՄՆ-ի և միջազգային ցանկերում, արտահանվել բոլոր նրանց, որոնք ներառված են ահաբեկչությանը վերաբերող ցանկերում, բանտարկել, բռնագրավել նրանց շարժական և անշարժ գույքը, չթաքցնել ու հովանավորել նման մարդկանց նաև ապագայում։ Նշվում

¹⁰ What are the 13 demands given to Qatar?, June 23, 2017, <https://gulfnews.com>.

¹¹ Նույն տեղում։

¹² Նույն տեղում։

¹³ Նույն տեղում։

էր, որ Կատարը պարտավոր էր հարցման դեպքում տեղեկություն տրամադրել նման մարդկանց տեղաշարժի, բնակության վայրի, ֆինանսական իրավիճակի մասին, արտահանձնել կամ հայրենիք վերադարձնել բոլոր այն անձանց, որոնք Կատարի կողմից ազատ էին արձակվել քառյակի երկրների հետ դիվանագիտական հարաբերությունների խզումից հետո¹⁴:

Առաջ քաշված պահանջներից մի քանիսն էլ վերաբերում էին կատարական «ալ-Ջազիրայի» և նրա քույր կառույցների փակմանը: Համարվում էր, որ «ալ-Ջազիրան» «արաբական գարնան» գործընթացների ժամանակ ծառայել է որպես տեղեկատվական և քարոզչական հարթակ: Առհասարակ, Սաուդյան Արաբիան և նրա դաշնակիցները Կատարից պահանջում էին դադարեցնել միջամտությունը օտար պետությունների ներքին գործերին, կատարական հպատակությունից զրկել քառյակի անդամ պետությունների վտարանդի քաղաքացիներին, տեղեկատվություն և համապատասխան ապացույցներ տրամադրել Կատարի հետ կապեր ունեցող քառյակի անդամ պետությունների քաղաքացիների մասին: Բացի այդ, Կատարը պարտավորվելու էր գործընկերային քաղաքականություն վարել ՕԱԵՀԽ-ի անդամ երկրների և արաբական երկրների հետ բոլոր մակարդակներում (ռազմական, քաղաքական, տնտեսական, սոցիալական և անվտանգային)¹⁵:

Քառյակի առաջ քաշած փաստարկները, մասնավորապես միջազգային ահաբեկչությանն աջակցելու հետ կապված, սուր քննադատության ենթարկվեցին Կատարի իշխանությունների կողմից՝ որպես չհիմնավորված և չապացուցված¹⁶: Հետաքրքրություն է ներկայացնում այն փաստը, որ նույնիսկ մեկ տարի անց Կատարի կառավարությունն այդպես էլ չընդունեց և ընդառաջ չգնաց քառյակի առաջ քաշած պայմաններից և ոչ մեկին: Հարևան պետությունների կողմից շրջափակման մեջ հայտնված Կատարի իշխանությունները, որքան էլ անսպասելի էր, քաղաքական ճգնաժամի ողջ ընթացքում բավական ինքնավստահ քաղաքականություն վարեցին՝ ի ցույց դնելով, որ Կատարի դեմ իրականացված քայլերը շոշափելի հետևանքներ չեն կարող ունենալ և չեն կարող վնաս հասցնել Կատարի ինքնիշխանությանը և ազդեցության ընդլայնմանը:

¹⁴ Նույն տեղում:

¹⁵ Նույն տեղում:

¹⁶ What is the Qatari crisis?, <https://www.dw.com>.

Ճգնաժամի ընթացքում Կատարն ունեցավ 43 միլիարդ դոլարի կորուստ, բայց երկրի տնտեսությունը զարմանալիորեն ոչ թե տնտեսական անկում, այլ աճ գրանցեց: Վերջին տարիների 2.3-2.5 տոկոսի փոխարեն 2018 թ. համար կանխատեսվում է տնտեսական աճի 2.8 տոկոս ցուցանիշ¹⁷: 2018 թ. դրությամբ Կատարի գազի տարեկան արտահանման ծավալը կազմում է 77 միլիոն տոննա: 2022-2024 թթ. Կատարը ծրագրում է այդ թիվը հասցնել 100 միլիոն տոննայի¹⁸:

Փաստ է, որ ճգնաժամը Կատարին հաջողվեց հաղթահարել առաջին հերթին Իրանի և Թուրքիայի աջակցությամբ: Կարելի է ասել, որ բավական կայուն են Կատարի հարաբերությունները Քուվեյթի և Օմանի հետ: Սաուդյան Արաբիայի և ԱՄԷ-ի հետ ապրանքաշրջանառության ընդհատումից հետո կատարցիները փոխհատուցեցին կորուստները Իրանի և Թուրքիայի հետ ապրանքաշրջանառության ծավալների մեծացմամբ: Ինչպես հայտնի է, Իրանը շրջափակումից ի վեր իր նավահանգիստներն ու օդանավակայանները բացեց ամենատարբեր տեսակի ապրանքներ Կատար հասցնելու համար, որի արդյունքում Իրանի ապրանքաշրջանառությունը դեպի Կատար ավելացավ 117 տոկոսով¹⁹, իսկ առևտուրը Թուրքիայի և Կատարի միջև ավելացավ 30 տոկոսով՝ կազմելով տարեկան 1.5 միլիարդ դոլար²⁰:

Փաստացիորեն, մի շարք գործոններ օգնեցին Կատարին հաղթահարել արաբական երկրների շրջափակումը: Առաջին, 320 միլիարդ պահուստային ֆոնդի առկայությունը: Երկրորդ, Կատարի էմիրության՝ որոշակիորեն բազմավեկտոր արտաքին քաղաքականությունը: Կատարը ԱՄՆ-ի ռազմավարական գործընկերն է և դաշնակիցը: Ալ-Ուդեյդում է գտնվում է Մերձավոր Արևելքում ամերիկյան ամենամեծ ավիաբազան և ԱՄՆ-ի կենտրոնական հրամանատարության (Centcom) նստավայր-գրասենյակը²¹:

Հենց այս ռազմաբազայի փաստը օգնեց էմիրությանը դիմակայել ճգնաժամը, քանի որ ՍԱԹ-ը և նրա դաշնակիցները չէին կարող Կա-

¹⁷ Qatar's GDP forecasts revised up for 2018, <http://www.gulf-times.com>.

¹⁸ Qatar to boost gas production by 30% to 100 million tonnes a year, <https://www.thepeninsulaqatar.com>.

¹⁹ S. Arefmanesh, Iran Exports to Qatar Up 117%, <https://financialtribune.com>.

²⁰ Qatar-Turkey trade grows by 30 per cent since Gulf crisis, <https://www.middleeastmonitor.com>.

²¹ For Qataris, US air base is best defense against Trumps attacks, <https://www.washingtonpost.com>.

տարի դեմ պատերազմ վարել այդ գործոնը շրջանցելով: 2018 թ. փետրվարին Կատարի պաշտպանության նախարար Խալեդ բին Մուհամմադ Ալ-Ատիյան հայտարարեց, որ Սաուդյան Արաբիան և ԱՄԷ-ն ծրագրել էին ռազմական միջամտություն իրականացնել Կատարում՝ իշխանափոխության նպատակով, որին խանգարեց Կատարում գտնվող թուրքական ռազմաբազան: Այն, ի դեպ, սկսել էր կառուցվել դեռևս 2014 թ. սաուդա-կատարական առաջին լուրջ առճակատումից հետո: Նշենք նաև, որ Կատարը վերջին շրջանում մեծացրել էր նաև ռազմական բյուջեն՝ մրցակցելով Սաուդյան Արաբիայի հետ²²:

Հատկանշական է, որ հունիսի 6-ին Le Monde-ը մի տեղեկություն հրապարակեց, ըստ որի՝ թագաժառանգ արքայազն Մուհամմադ բին Սալմանը նամակ էր գրել Ֆրանսիայի նախագահ Էմանուել Մաքրոնին՝ տեղեկացնելով, որ եթե Կատարը գնի ռուսական C-400 զենիթահրթիռային համակարգեր, ապա սաուդական հակաօդային պաշտպանության ուժերը կոչնչացնեն դրանց դիրքերը: Ըստ ամենայնի, Կատարը ոչ թե պատրաստվել է դրանք գնել, այլ սաղրել է ՍԱԹ-ին: Իրականում Կատարը՝ այդ գաճաճ, բայց մեծ հավակնություններ ունեցող պետությունը, Մերձավոր Արևելքում լուրջ զինավազքի մեջ է: 2017 թ. Կատարը 12 միլիարդ դոլլարի պայմանագիր ստորագրեց ԱՄՆ-ի հետ²³: Ոչ պակաս կարևոր է նաև Ֆրանսիայի հետ ռազմական համաձայնագիրը²⁴:

Հատկանշական է, որ, լինելով ԱՄՆ-ի դաշնակիցը, Կատարը երբևէ չի միացել ԱՄՆ-ի՝ հակաիրանական քարոզարշավին, այլ, ընդհակառակը, ընդլայնել է համագործակցությունը Թեհրանի հետ: Կատարը Իրանի հետ համատեղ տնօրինում է Մերձավոր Արևելքի ամենամեծ գազային հանքավայրը, որը գտնվում է Օոցի ջրերում և հայտնի է Հյուսիսային գմբեթ, իսկ իրանական տարբերակով՝ Հարավային Պարս անունով: 2000 թ.-ին Կատարը, ընդառաջ գնալով Թեհրանի և ՍԱԹ-ի ճնշմանը, փակեց 1996 թ.-ից Կատարում գործող Իսրայելի առևտրային կենտրոնը:

²² A huge military buildup is underway in Qatar. But who will man the systems?, December 15, 2017, <https://www.defensenews.com>.

²³ US and Qatar seal \$12bn deal for F-15 fighter jets, www.aljazeera.com.

²⁴ Qatar flexes financial muscle with 12 billion euros of French deals, <https://www.reuters.com>.

Կատարը հաջողությամբ կարողացավ հակազդել քառյակի ճնշումներին նաև քարոզչական պատերազմը գրազետ վարելու շնորհիվ²⁵։ Որոշ տվյալների համաձայն՝ ԱՄՆ-ում և Արևմտյան Եվրոպայում Կատարը փիար (PR) ակցիաների վրա ծախսել է 1.5 միլիարդ ամերիկյան դոլար, որի նպատակը ահաբեկչության հետ Կատարի կապերը հերքելն էր։ Նշենք, որ Կատարի և քառյակի հարաբերությունների կարգավորման խնդիրներով ԱՄՆ-ում զբաղվել է նախկին պետքարտուղար Ռեքս Թիլերսոնը, որը մինչ այդ պաշտոնը լքելը՝ 2018 թ. մարտը, այդ առաքելության մեջ այդպես էլ չհաջողեց²⁶։ ԱՄՆ-ի միջնորդությունը ճգնաժամը հաղթահարելու ուղղությամբ, կարելի է ասել, սպառել է իրեն։ Չհաջողեց նաև Քուվեյթի նախաձեռնությունը²⁷։ Այդ մասին եղավ Քուվեյթի պաշտոնական հայտարարությունը²⁸։

Այսպիսով, Կատարը կարողացավ դիմակայել Սաուդյան Արաբիայի և դաշնակիցների հակազդեցությանը իր բազմաթիվ ռեսուրսների շնորհիվ։ Կատարի ճգնաժամը նպաստեց Մերձավոր Արևելքում թե՛ Թուրքիայի և թե՛ Իրանի դիրքերի ամրապնդմանը, որի դեմ այդքան հետևողականորեն պայքարում էր տարածաշրջանում գերակայության ձգտող Սաուդյան Արաբիան։ Դեռևս 2015 թ. Սաուդյան Արաբիան և նրա դաշնակիցները, այդ թվում՝ Կատարը, ներքաշվեցին եմենական ճգնաժամի մեջ, որպեսզի հակազդեն Իրանի առաջխաղացմանը, սակայն՝ անարդյունավետ։ Վերջին տարիներին Սաուդյան Արաբիան և նրա դաշնակիցները ձախողվեցին Սիրիայում, Իրաքում և Լիբանանում Իրանի դիրքերին շոշափելի վնաս հասցնելու հարցում։

Ինչ վերաբերում է Թուրքիային, ապա պետք է ասել, որ եթե Իրանը ՄԱԹ-ի համար թշնամի է, ապա Թուրքիան տարածաշրջանում նրա հիմնական մրցակիցն է։ Նշենք, որ 2017 թ. նոյեմբերի վերջին Մերձավոր Արևելքում տեղի ունեցան երկու մրցակցային գործընթացներ։ Թեհրանում ստորագրվեց առևտրային գործարք Իրանի, Թուրքիայի և

²⁵ Кузнецов А., Катарский кризис: год спустя, 15 июня, 2018, www.iimes.ru.

²⁶ Top U.S. diplomat ends talks in Gulf; no sign Qatar crisis resolved, <https://www.reuters.com>.

²⁷ Kristin Smith Diwan, Qatar's Domestic Agenda and the Gulf Crisis, February 25, 2018, <https://www.lawfareblog.com>.

²⁸ Kuwait: Not resolving GCC crisis is destructive to region, <https://www.aljazeera.com>.

Կատարի միջև²⁹, իսկ դեռևս 2015 թ. դեկտեմբերին ՍԱԹ-ի նախաձեռնությամբ ստեղծված Իսլամական ռազմական հակաահաբեկչական դաշինքի (The Islamic Military Counter Terrorism Coalition) պաշտպանության նախարարները, որի անդամակցում են մոտ քառասուն պետություններ, Էր-Ռիյադում մայիսի 26-ին գումարեցին առաջին գագաթաժողովը³⁰:

Այսպիսով, եթե նախկինում Կատարի և Իրանի որոշակի մերձեցումը մտահոգում էր ՍԱԹ-ին, ապա Կատարի շրջափակումից հետո երկկողմ հարաբերությունները նոր փուլ մտան: Կատարում բացվեց մի նոր ու հսկա նավահանգիստ, որը կոչված է դառնալու Իրանի ծովային դարպասը: Այս հանգամանքը, բնականաբար, կնպաստի երկկողմ ապրանքաշրջանառության մեծացմանը 2022 թ. Կատարում անցկացվելիք ֆուտբոլի աշխարհի առաջնությանն ընդառաջ: Բացի այդ, Թեհրանը տրամադրել է իր օդային տարածքը կատարական օդանավերին և մասնավորապես Qatar Airways-ին՝ չվերթներ իրականացնելու համար³¹:

Կատարի, Թուրքիայի և Իրանի դաշինքը ստեղծում է ուժերի նոր հաշվեկշիռ Մերձավոր Արևելքում՝ բացահայտ կերպով ձեռնոց նետելով տարածաշրջանում Սաուդյան Արաբիայի գերակա դիրքերին: Կատարին առաջարկված վերջնագիրը ոչ միայն լուրջ մարտահրավեր էր այդ երկրի ինքնիշխանությանը, այլև ուղղված էր տարածաշրջանում Իրանի և Թուրքիայի ազդեցության դեմ: Կատարի և Սաուդյան Արաբիայի ու նրանց դաշնակիցների միջև սկիզբ առած առճակատումը նաև բանկային ֆինանսավարկային պատերազմ էր, որն ի ցույց է դնում մրցակցությունը առհասարակ տարածաշրջանում³²: Ճգնաժամի պատճառները անմիջական կապ ունեն նաև Կատարում, ՍԱԹ-ում և ԱՄԷ-ում իշխանության եկած նոր՝ երիտասարդ և հավակնոտ առաջնորդների հանգամանքի հետ, որոնք դարձել են իրենց երկրների արտաքին քաղաքականության նոր ուղենիշներ գծող ճարտարապետները: Այդ

²⁹ Turkey, Iran and Qatar sign new trade-transport agreement, <https://www.middleeastmonitor.com>.

³⁰ Closing Declaration of the Inaugural Meeting of the IMCTC Ministers of Defense Council, <https://imctc.org>.

³¹ Qatari flights to use Iran's airspace, <https://en.mehrnews.com>.

³² Ласкарис Ф., Катар - Саудовская Аравия: война в финансово-кредитной сфере, 13 октября, 2017, <http://www.iimes.ru/?p=38353>.

նոր քաղաքականության ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ ԱՄՆ-ը և դաշնակիցները կարողանում են լավագույնս օգտագործել Մերձավոր Արևելքում գոյություն ունեցող ներքին հակասությունները՝ տարածաշրջանը հերթական լարվածության և երկփեղկվածության մեջ ներքաշելու համար:

ARAKS PASHAYAN

(IOS)

QATARI CRISIS. THE CAUSES AND THE CONSEQUENCES

The article deals with Qatari crisis, which began when several countries abruptly cut off diplomatic relations with Qatar in June 5, 2017. These countries, including Saudi Arabia, United Arab Emirates, Bahrain and Egypt, imposed land, sea and air blockade on Qatar.

The Saudi-led coalition referred to Qatar's alleged support for terrorism and extremism. They have criticized Qatar's dangerous relations with Iran and Turkey. Qatar did not agree to any of the Saudi-led coalition's 13 demands. The demands included breaking ties with Iran, stopping military coordination with Turkey, stopping supporting "Muslim Brotherhood", "The Islamic State", "al-Qaeda", "Hizballah", closing Al-Jazeera, etc. Qatar managed to resist the crisis with the help of Turkey and Iran. The position of Tehran and Ankara in the region due to this conflict has become the strongest. The Qatari crisis is deepening the tension in the Middle East and particularly in the Gulf region. A few young leaders of Saudi Arabia, UAE and Qatar are shaping new foreign policy.